

sortides de turistes, el del canvi del juliol a l'agost.

El mite de la seguretat gràcies a l'aïllament geogràfic queia fet mi-ques. Els etarres havien arribat a l'illa com a turistes, havien fet la feina d'informació imprescindible i prèvia a l'atemptat, havien posat les bombes usant temporitzadors de llarga durada i havien fugit de Mallorca. Quan esclatava la bomba que havia mort Carlos Enriques Sáenz de Tejada García i Diego Salvà Lazaún, els etarres segurament ja no eren a l'illa.

Encara n'hi havia d'haver una rèplica, de l'atemptat. L'endemà passat, tres bombes de baixa potència esclataven a tres bars de Palma. Un d'aquests bars, situat al centre, era tancat —era diumenge—, però els altres dos eren situats a la zona des Portitxol, on molta gent va a dinar i a sopar el cap de setmana. Aquell dia hi havia una gernació. Com és fàcil d'imaginar, el pànic es va estendre per tota la zona. Ben aviat van córrer rumors —falsos— de més bombes i tota la ciutat de Palma va viure un hora-baixa i un vespre de molta por. Novament, els explosius els havien fets esclatar amb temporitzadors de llarga durada. És a dir, que les deixaren preparades abans de fugir de l'illa.

Si l'objectiu d'ETA és, justament, portar el terror als cors d'aquells que es pensaven estar segurs, a Mallorca el juliol i agost del 2009 el va aconseguir plenament. La societat mallorquina va despertar-se dramàticament del somni de la suposada seguretat associada al fet insular. Res més lluny. Els etarres que assassinaren els dos guàrdies civils i que feren esclatar les tres bombes als bars pogueren fugir tranquil·lament. Tant com hi havien entrat. Es parlà molt de cèl·lules de suport i els serveis d'intel·ligència investigaren cercles que devien suposar que podien estar disposats a ajudar ETA. Però no trobaren res de res. La realitat pot ser més senzilla: la gran afluència turística a Mallorca durant l'estiu blindava absolutament els etarres per a entrar-hi, fer-hi allò que volguessin i tornar-ne sortir.

Miquel Payeras

“La decisió de Batasuna és unitària”

Patxi Zabaleta, coordinador general d'Aralar —un dels partits que integra Amaiur— i cofundador d'Herri Batasuna, opina que “la teoria de l'escissió a l'esquerra ‘abertzale’ és “gairebé impossible”.

Ja és història, ETA?

—La lluita armada practicada per ETA ja és història. Com a organització, però, no s'ha dissolt pas: hi ha 757 presos als estats espanyol i francès, a més d'un seguit de persones fugides que són en situació irregular, i encara resta pendent la reparació moral i econòmica de les víctimes. La liquidació d'ETA, inclosa la destrucció o lliurament de les armes, necessitarà un temps objectiu, tal com ha passat en uns altres processos.

—**Al comunicat, ETA demana “responsabilitat i valentia” als governs espanyol i francès per tal que assumesquen la declaració d'Aiete. Si no ho fan, hi pot haver una marxa enrere?**

—No. Entenc que la decisió d'ETA és irreversible. D'aquesta manera es compliria el principi de la unilateralitat que recollia l'acord de Gernika [signat el 25 de setembre del 2010 per l'esquerra *abertzale*, EA, Aralar, Alternatiba i Abertzaleen Batasuna], que ha estat el veritable *full de ruta*. Facen què facen sengles governs, la decisió no hi és supeditada, sinó ferma. En tot cas, ambdós executius han d'actuar amb responsabilitat i solucionar el conflicte polític.

—**Hi percebeu receptivitat, tant a Madrid com a París, en aspectes com ara el dret de decidir?**

—Les qüestions polítiques no les ha de negociar ETA, sinó que han de resoldre's entre els partits. Tant a l'acord de Gernika com a la conferència de pau i al comunicat d'ETA, es parla de les “conseqüències de la lluita armada”, no pas de qüestions polítiques. El dret de decidir forma part dels drets humans, és un dret polític reconegut arreu del planeta, però no té res a veure amb la lluita armada.

—**Amb el PP a la Moncloa seria més senzill de flexibilitzar la política penitenciària? Potser no hi hauria tanta oposició als seus mitjans més afins.**

—És clar que sí. És un tema de transcendència social i cal que els polítics i les institucions facen passes en aquest sentit, animats per la societat mateixa, que se n'ha de sentir partícip. El 1977, la immensa majoria de la societat va demanar l'amnistia. D'ací a no gaire temps hi haurà les condicions idònies per a canviar la política penitenciària, que no és moderna ni democràtica. També cal que desapareguen les jurisdiccions especials. Em fa l'efecte que, en aquest punt, el cas base s'assemblarà bastant a l'irlandès.

—**Allà va haver-hi un IRA Autèntic. Podria haver-n'hi un altre, ací?**

—No és impossible, però és improbable. L'evolució de Batasuna és unitària, cosa que em fa pensar que, tot i no ser metafísicament impossible, és gairebé impossible la hipòtesi de l'escissió. Si n'hi haguera, però, seria molt marginal i condemnada al fracàs immediat.

—**Feia més d'una dècada que vós, al capdavant d'Aralar, advertíeu que la fi d'ETA no havia de tenir cap “preu polític” i que la pau havia d'arribar “en canvi de no res, per tal que tot siga possible”.**

—Em complau molt que el primer punt del comunicat d'ETA n'expliciti el cessament de l'activitat, com havia de

ser. Això deixa oberta la porta a qualsevol reclamació política que, si no, es trobaria seriosament condicionada. La pau és superior a qualsevol cosa, no és bescanviable. Tan sols calia proclamar-la, un fet molt i molt satisfactori.

—**PSOE i PP, que van aprovar la llei de partits, l'han brandada com a artífex de la fi del terrorisme.**

—Al contrari. Les lleis anomenades *antiterroristes* o de restricció democràtica tot sovint aporten raons als qui invoquen el principi de la democràcia imperfecta o de la democràcia inexistent, a fi de reclamar l'ús de la violència. De fet, l'estat espanyol haurà d'analitzar qüestions com ara que Batasuna sempre ha estat legal a l'estat francès, com encara passa. Si és legal a la República de França, per què no ho és al Regne d'Espanya? Potser perquè la democràcia espanyola encara ha de recórrer força camí, abans no siga homologable a unes altres quant a dignitat democràtica.

—**Tots dos partits destaquen, igualment, que la pau ha arribat amb un govern socialista al País Basc, executiu que compta amb el suport del PP.**

—És un argument purament propagandístic, característic de la campanya electoral *de facto* que vivim. La influència de Patxi López, per bé que no ha estat negativa, ha estat escassa. Es tracta d'una decisió unilateral d'ETA. No deixa de ser simbòlic que l'anunci coincidira amb un viatge de López a Amèrica, de la mateixa manera que la presidenta de Navarra, Yolanda Barcina, encara era més lluny, mentalment parlant.

—**El president del PSE-PSOE, Jesús Egiguren, sí que s'ha cremat per la pau?**

—I tant. En el pla personal, la seua actitud ha estat important: ha obert una finestra al diàleg. Cal tenir molt en compte el paper d'Egiguren, sobretot després dels estirabots dialèctics que ha hagut de patir de part de la caverna mediàtica. Tothom que va assistir a la conferència de pau i que li va tocar el rebre, és digne del nostre agraïment. En un altre nivell, també caldria valorar persones que van representar el tarannà d'Egiguren i que un dia van fer moviments interessants: per exemple, Ernest Lluch, que tenia les seues estridències, però que calia tenir-lo en consideració, com ara cal tenir en consideració què diuen els seus fills.

Caldria destacar, igualment, la posició mantinguda per Odón Elorza [alcalde de Sant Sebastià del 1991 al 2011] i per Juan Cruz Alli [ex-conseller navarrès i ex-president del recentment desaparegut Centre Democràtic de Navarra (CDN)], que un dia fou expulsat d'UPN.

—**La reacció de Mariano Rajoy i del president del PP basc, Antonio Basagoiti, ha estat molt més amable que no ho hauria estat en cas de tenir unes males expectatives electorals? S'han mostrat més contents que no alguns mitjans que els donen suport.**

—Més enllà de les expectatives electorals, que de segur que hi han influït, ha canviat l'escenari. Xabier Amuriza, un gran *bertsolari*, durant la manifestació que el 22 d'octubre va tenir lloc a Bilbao em deia que els que ens hem rendit estem molt més contents que no els que diuen que han guanyat. Els perdedors semblen ells, per molt que ens diguen que ho som nosaltres. Siga com siga, les circumstàncies canviaran de pressa. Els tertulians

que tant bramen, d'ací a uns pocs mesos sentiran vergonya del que ara diuen.

—**El president del PNB, Íñigo Urkullu, ha demanat al lehendakari López la derogació de la llei de partits i un acostament dels presos. És parlar per parlar?**

—Dir a Patxi López que derogue la llei de partits, no havent-la redactada ell, és una reflexió en veu alta que resulta benvinguda, però poca cosa més. És l'acord de Gernika, que ens guia per on hem d'anar, i explicita que les lleis d'excepció hauran de ser abolides.

—**Aralar s'ha afegit a la coalició Bildu i el 20 de novembre concorre als comicis espanyols sota el nom d'Amaiur. L'actitud d'aquest grup al Congrés dels Diputats també serà molt diferent de la que havia caracteritzat HB.**

—Espere que tothom sàpiga analitzar prou bé les noves circumstàncies. En aquest sentit, Amaiur no sols ha de defensar aferrissadament els interessos polítics dels bascos i de les basques, sinó

“Els qui ens hem rendit estem molt més contents que no els qui diuen que han guanyat”

també el de les classes desfavorides en aquests temps de crisi. Conjuntament amb més forces polítiques, Amaiur farà pinya davant aquest desafiament històric. Malauradament, els efectes de la crisi, els pateixen aquells que no l'han provocada; i els que l'han provocada no en són les víctimes. Els grecs no han causat la crisi, sinó que ha estat culpa de Kostas Karamanlis, l'anterior president, que encara no han jutjat. Arribarà l'hora en què el sistema financer, que és assistemàtic, es pose sobre la taula. I Amaiur, quantitativament i qualitativament, hi tindrà molt a dir.

—**El discurs d'Amaiur a Madrid serà més social que no nacional?**

—Serà totes dues coses, però social, ho serà molt.

—**És factible que, un cop consolidada la pau, l'esquerra *abertzale* reagrupada supere en vots el PNB?**

—El 20 de novembre els guanyarem clarament a Guipúscoa, Àlaba i Navarra, i no sé què passarà a Biscaia. Ens conver-

tirem, siga com siga, en la primera força nacionalista basca. A Navarra, de fet, PP i UPN s'han unit per tal que Amaiur no esdevinga la primera força. Acceptem el desafiament que ens han plantejat.

—**És possible un acord de govern amb el PNB a partir del 2013, quan és previst que hi haja els pròxims comicis bascos?**

—Encara és massa prompte per a saber-ho, resten per esclarir moltes incògnites. Una de les més importants és el contingut programàtic del suposat acord, que hauria de ser clarament d'esquerres per tal que Amaiur hi donara suport. Ja hi ha un precedent, però: el PNB va acceptar el programa de Nafarroa Bai, que era nítidament d'esquerres. A Euskal Herria hi ha una evolució important, però, i és molt possible que els ciutadans atorguen el mandat de governar a Amaiur sense la necessitat de cap pacte. Al PNB, l'hem trobat a faltar tot sovint, com per exemple a l'acord de Gernika.

—**Arnaldo Otegi hauria de ser alliberat a curt termini?**

—No l'havien d'haver empresonat mai.

—**És el Gerry Adams basc?**

—Cada poble té els seus líders i els seus portaveus. Otegi és Otegi.

—**Us fa el pes?**

—Otegi ha evolucionat molt, també. El 7 de juliol jo era al judici del *cas Batteredagune* a l'Audiència espanyola. Allà trobareu no sols la revisió dels seus postulats, sinó la fermesa amb què exposava els nous. Defensa la via política en exclusiva, cosa que els fets posteriors no han fet sinó confirmar. Que no resultara absolt deixa en un mal lloc la justícia espanyola.

—**Fou l'atemptat de Barajas, que va canviar Otegi definitivament?**

—Va fer-ne esment al judici, però en realitat han estat un seguit de qüestions, que l'han fet evolucionar. És una evolució molt i molt sincera.

—**N'hi ha que suggereixen el nom de Rafa Díez Usabiaga, ex-secretari general del sindicat LAB, com a possible candidat de consens a les eleccions basques. Què en penseu?**

—[Riu.] Jo encara sóc en un altre partit.

—**Encara.**

—Les decisions del quart i del cinquè congressos d'Aralar són claríssimes:

l'espai polític de l'esquerra *abertzale* és plural però unitari, i en cas de cessament de la lluita armada, cal treballar per una acció política solidària, amb unes prioritats socials, sostenibles i de defensa dels drets de les persones. Amaiur és l'avant-sala de tot plegat.

—**La declaració que Batasuna va pronunciar al velòdrom d'Anoeta el 2004 era fins i tot més agosarada que no la d'Aiete.**

—Sí. I l'acord de Gernika, també. S'hi incorporava la base ideològica de la unilateralitat i els drets humans com a suport ideològic dels drets civils i polítics. Sense aquell acord, no hauríem arribat on som ara.

—**La tensió política acumulada de fa tants anys i la peculiar geografia basca no ajuden gaire a refer-hi ponts, sobretot als petits nuclis rurals.**

—Hi ha un acostament personal que s'accelerará amb el pas del temps. La pau té això, el respecte democràtic envers les diverses sensibilitats s'imposarà més ràpidament que no sembla.

—**La violència d'ETA ha estat útil?**

—Ni que ho haguera estat, no era justificada. A més, cap demòcrata no ha d'assumir avenços que no es basen en la decisió lliure de les persones. Separar la utilitat de l'ús és una de les bases democràtiques que fa vint anys que alguns defensem.

—**Si ETA no haguera existit, l'independentisme seria avui més estès o menys, al País Basc i Navarra?**

—El relat de què ha estat ETA o què hauria estat el País Basc sense ETA depèn de cadascú. Si els presidents de les acadèmies espanyoles encara incorren en afirmacions polèmiques és perquè no hi ha un relat unitari. No hi ha dos historiadors que valoren de la mateixa manera un mateix fet històric. Dit això, ETA fou un moviment antifranquista que va perviure després de la reforma, la qual tenia molts defectes però que ens va dur a una democràcia. Les actuals expectatives electorals de l'esquerra *abertzale* són molt importants i la fi d'ETA encara les multiplica. Però si fora la lluita armada d'ETA, que les multiplicara, no hauríem d'acceptar-ho, de cap de les maneres. Així no és pot perseguir cap finalitat política, cap ni una.

Victor Maceda